

Mit hæfte om
JERNALDEREN I DANMARK

År 500 f.Kr. - 800 e.Kr.

Bronzealderen

år 1700 f.Kr. - 500 f.Kr.

Jernalderen

år 500 f.Kr. - 800 e.Kr.

Vikingetiden

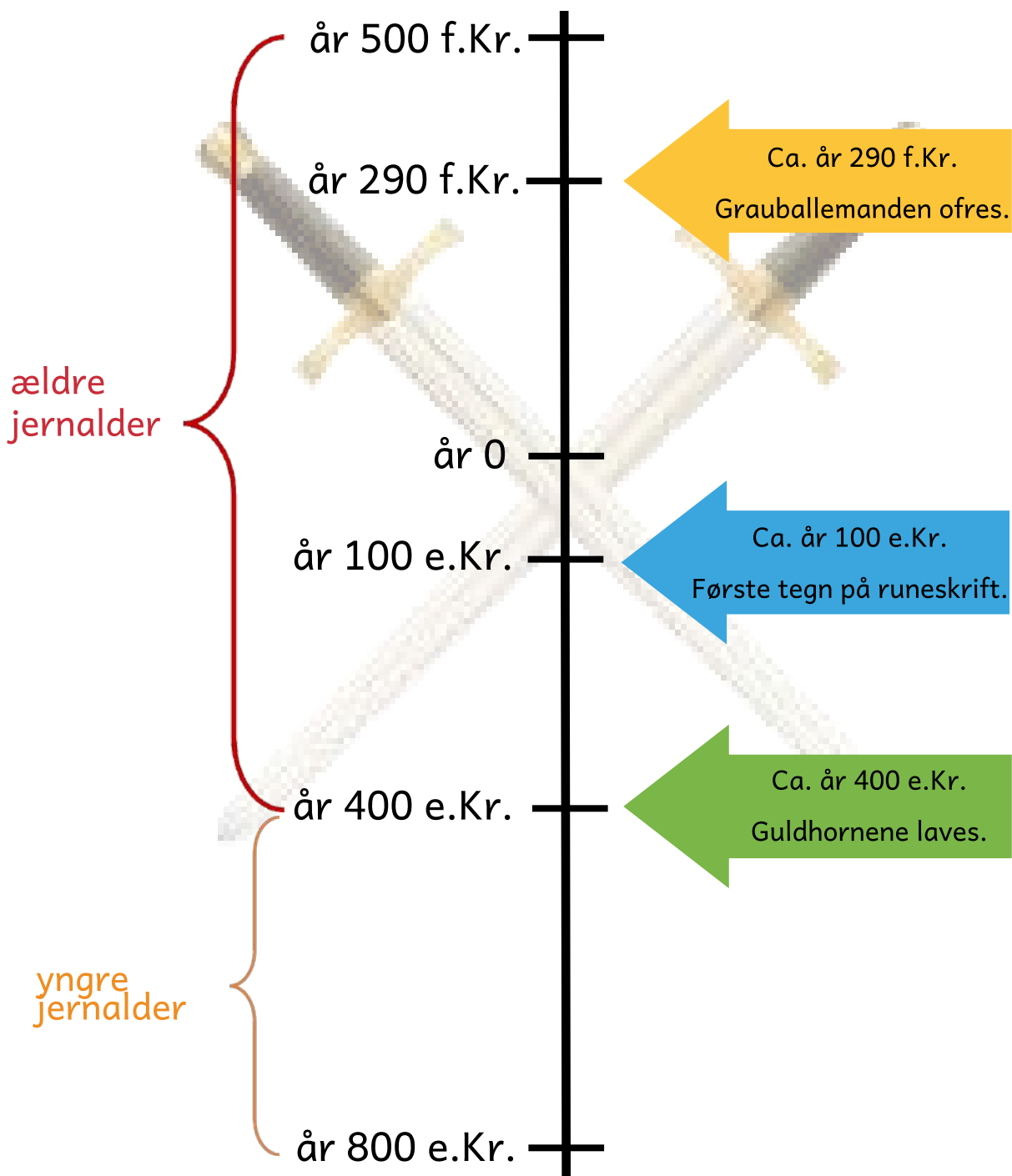
år 800 - 1050

JERNALDEREN

Omkring år 500 f.Kr. begyndte det, vi i dag kalder for jernalderen.

Jernalderen varede fra år 500 f.Kr. til år 800 e.Kr.

HVORFOR JERN?

? Hvorfor tror du denne periode hedder jernalderen?

Perioden hedder jernalderen, fordi man begyndte at bruge jern. Jernalderen var en hård tid. Vejret var koldt, og folket skulle arbejde hårdt for at få mad og overleve.

Jern kan bruges til våben og redskaber. Før man fandt jern brugte man bronze, men bronze er ikke så stærkt som jern.

Jern kunne findes i Danmark. For at lave bronze skulle man bruge kobber. Kobber hentede man andre steder i Europa f.eks. i de områder, der i dag hedder Kroatien, Ungarn og Østrig. Man byttede rav, uld og skind for kobber. Kobberet blev sejlet til Danmark i skibe.

KOBBER TIL DANMARK

På kortet herunder skal du farve Danmark **grønt** og
Kroatien, Østrig og Ungarn **røde**.

TRANSPORTEN AF KOBBER

?

Hvor lang tid tror du det tog at transportere kobber til Danmark?

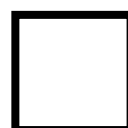
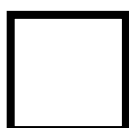
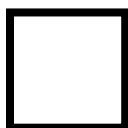
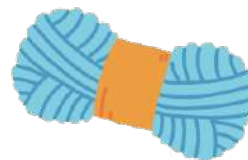
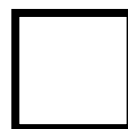
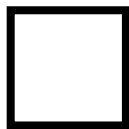
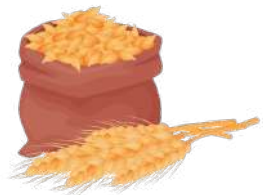
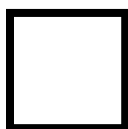
?

Hvorfor var det smartere at bruge jern end bronze?

Du skal hente kobber til bronze, så du kan lave knive.
Hvad kan du bruge til at bytte med? Sæt kryds!

BRUGEN AF JERN

Jern kom fra moserne. I moserne fandtes der myremalm. Myremalm er en bjergart. Når man brændte myremalm rigtig længe, var der til sidst kun jern tilbage. Man brændte myremalm i nogle høje ovne, som var lavet af ler.

Jernet kunne varmes op og formes. Dette gjorde smeden. Han bankede og bøjede jernet med værktøj. På den måde kunne han lave knive, smykker, sværd, ringbrynjer og redskaber til at bruge i marken og på gården.

Sæt kryds ved det rigtige svar.

Hvorfor ville jernalderfolket helst bruge jern i stedet for bronze?

- Det er pænere og mere skinnende.
- Det er mere holdbart og findes i Danmark.
- De fangede flere dyr med jern.

Hvordan kom kobberet til Danmark?

- Det blev sejlet til Danmark.
- Det blev kørt med hestevogn til Danmark.
- Man hentede det til fods.

Hvordan fik jernalderfolket jern ud af myremalmen?

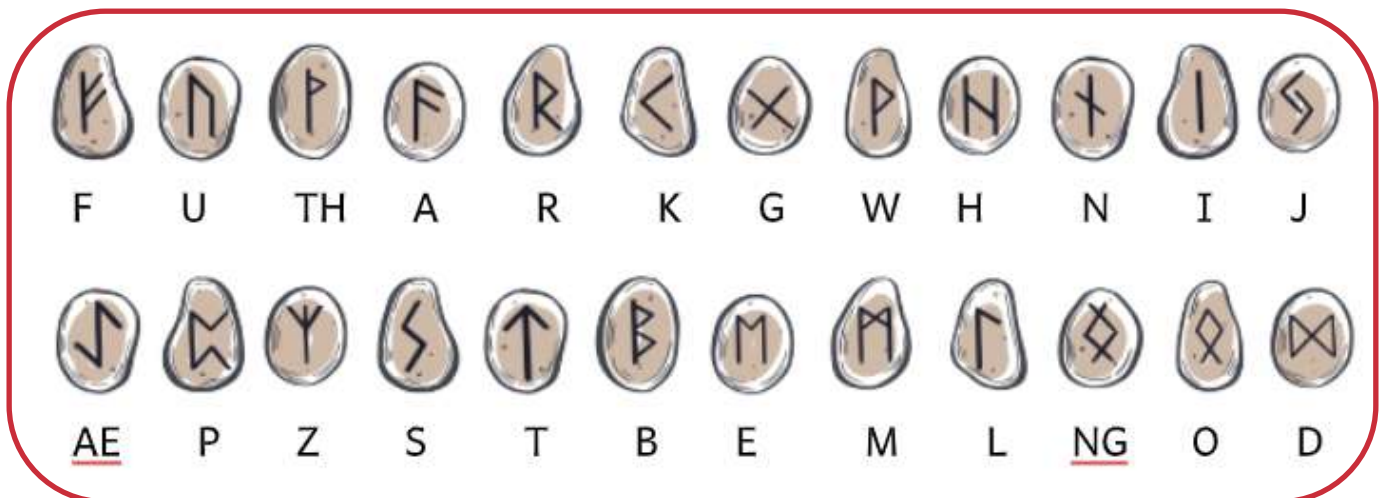
- De brændte det meget længe i store ovne.
- Man slog på det indtil det blev til jern.
- De vaskede det i havet.

RUNER

Runer er fortidens bogstaver. Det ældste rune-alfabet havde 24 tegn, og blev brugt i den første del af jernalderen, frem til år 500 e.Kr.

I den sidste del af jernalderen og ind i vikingetiden (ca. fra år 500 e.Kr.) var der kun 16 tegn.

Man brugte runer i mere end 1000 år. Man brugte runerne til at hugge sit navn ind i genstande f.eks. våben eller smykker.

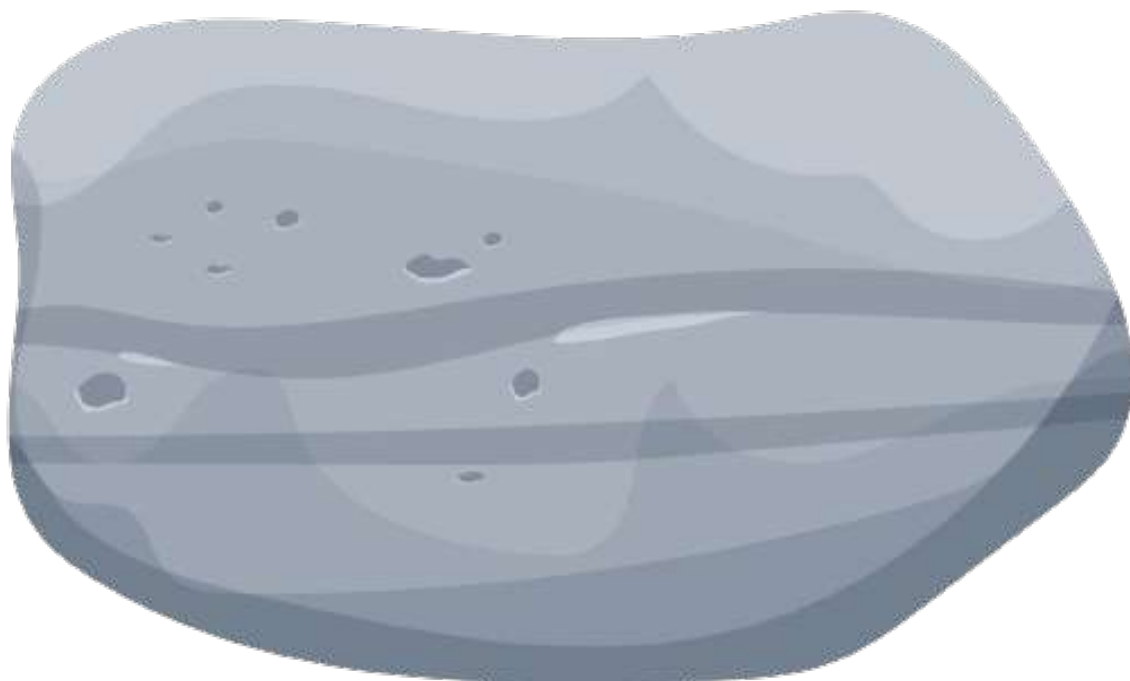

Når man skal skrive med runer, skriver man ikke to ens bogstaver efter hinanden. Hvis man skulle skrive "Mette" med runer, ville man skrive "Mete" (med runer).

Der er nogle bogstaver der ikke findes en rune for. F.eks. C. Når man skriver med runer, skriver man som ordet lyder. F.eks. hvis man skal skrive "Charlotte", ville det være "Sjarlote"

RUNESTEN

På runestenene herunder skal du skrive dit navn og den by, du bor i.

GULDHORNENE

I 1600-tallet og 1700-tallet fandt man to horn på en mark i Sønderjylland. De var lavet af guld, og derfor blev de kaldt guldhornene. Guldhornene blev lavet omkring år 400 e.Kr. Altså er guldhornene lavet i jernalderen.

På guldhornene var der billeder og tekst. Teksten var skrevet med runer. Der stod hvem, der havde lavet hornene. Billederne viser en tegning af guldhornene fra jernalderens historie.

I 1802 blev guldhornene stjålet. Guldhornene blev smeltet om til øreringe og falske indiske mønter. Siden da har man lavet to kopier af hornene. De blev lavet ud fra gamle tegniner, der var tegnet af hornene, dengang de blev fundet.

GULDHORNENE

Forestil dig, at et nyt guldhorn graves ned i 1200 år. Du skal pynte det med tegninger og runer og med en besked til dem, der finder det.

OFRINGER

I jernalderen troede man på forskellige guder og ånder, som man ofrede til. Tit var det små ofringer - korn, brød, bær, kød. Andre gange var det lidt større ofringer f.eks. dyr eller dyre smykker. I særlige tilfælde ofrede man mennesker.

Man ofredede til guderne af forskellige grunde. Man kunne ofre for at få en god høst, for godt helbred for dyr og mennesker eller for at få held.

Jernalderfolket ofrede forskellige steder, f.eks. i moser. Jernalderen er kendt for de mange mose-lig man har fundet. Mose-lig er mennesker, der blev ofret i moser.

Moserne var meget kolde, og vandet var surt. Det gjorde, at ligene ikke rådne så meget, og derfor kan ses på museum i dag. En af disse mose-fund er Grauballemanden, som blev ofret omkring år 290 f.Kr.

MAD OG DRIKKE

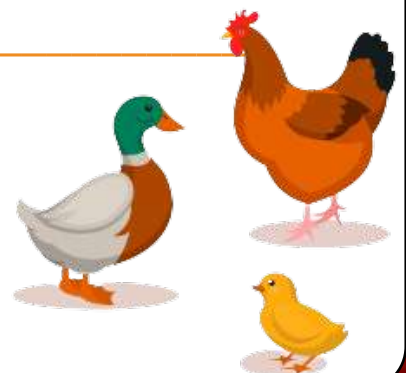
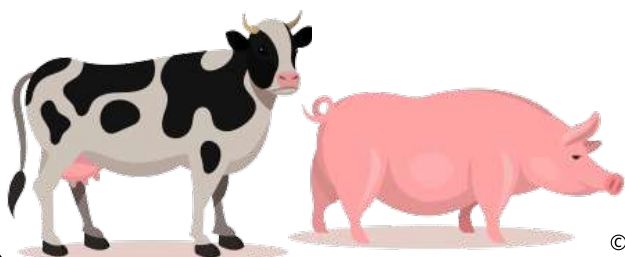
I jernalderen spiste man det mad, man selv kunne finde. De kogte grød af de afgrøder, der voksede på marken. De fangede fisk og skaldyr ved vandet. I skoven samlede de urter, nødder, frugt og bær. De gik også på jagt efter vildsvin og hjorte i skoven - men de skulle passe på, for der var også ulve.

Jernalderfolket havde meget dårlige og slidte tænder. Der var nemlig ofte sand og små sten i maden, som sled på tænderne.

I jernalderen var husdyrene også vigtige. Derfra fik de kød, mælk (som de også brugte til ost), uld og skind til tøj.

?

Hvad er forskellen på deres husdyr og vores kæledyr i dag?

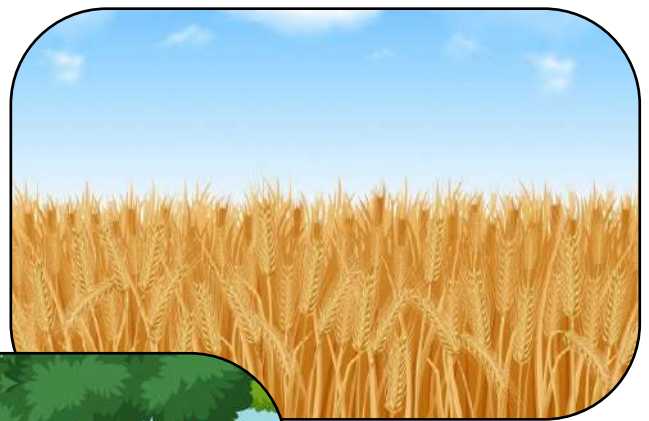

HVAD KAN SPISES?

Forestil dig, at du lever i jernalderen. Billederne herunder viser din udsigt. Altså de områder, der er omkring landsbyen, du bor i.

Hvad kan du finde og spise?

Hvilken slags jernaldermad kan du lave af det?

HVERDAGEN I JERNALDEREN

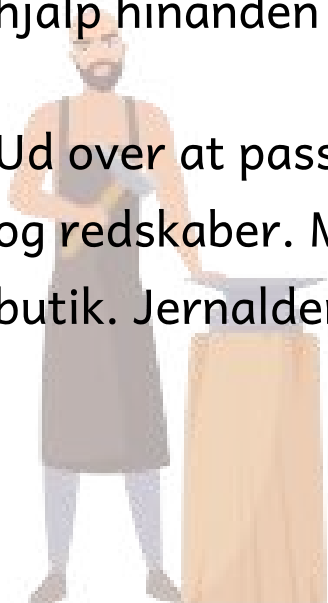
I jernalderen blev man ikke så gammel som i dag. Hvis man var over 60 år, var man meget gammel. Der var mange spædbørn, der døde, bl.a. fordi der ikke fandtes medicin dengang. Når man blev 13-14 år, var man voksen.

Børnene gik ikke i skole. I stedet hjalp de til på marken og med at passe dyrene. De samlede nødder, planter og bær i skoven til maden. Når marken var høstet, hjalp de også med at male korn til mel. De lærte også om guderne, og at det var vigtigt at holde sig gode venner med dem. Det kunne man f.eks. ved at ofre til dem.

I jernalderen var folket bønder. Man passede dyrene og marken. I løbet af jernalderen begyndte man at bosætte sig i små landsbyer med hegn omkring. Byens høvding boede i det største hus. Landsbyens familier boede i hver sit hus. De hjalp hinanden med at passe dyrene og marken.

Ud over at passe gården skulle de også lave mad, tøj, våben og redskaber. Man kunne nemlig ikke bare købe det i en butik. Jernalderfolkets tøj var lavet af skind, uld og hør.

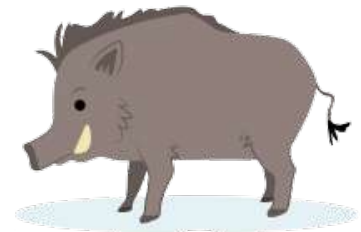

LOGBOG OG TEGNING

Forestil dig, at du levede i jernalderen.
Skriv om en dag i dit jernalder-liv og lav en
tegning, som passer til.

Sæt streg ud til de billeder,
der passer til jernalderen.

JERNALDEREN

Skriv 3 sætninger om, hvad du har lært om
jernalderen.
